

Statističko istraživanje o otpadu – ponovna uporaba

Kratki prikaz rezultata istraživanja

Direktivom 2008/98/EZ o otpadu i stavljanju izvan snage određenih direktiva utvrđuje se obveza država članica u pogledu poduzimanja mjera za poticanje ponovne uporabe u okviru njihovih programa za sprečavanje nastanka otpada te praćenja i procjene provedbe mjera za ponovnu uporabu. Države članice ponovnu uporabu mjere provođenjem kvalitativnog i kvantitativnog praćenja mjera. Kvalitativno praćenje, koje uključuje utvrđivanje i opis mjera za ponovnu uporabu i procjenu njihovih učinaka ili očekivanih učinaka na temelju dostupnih podataka, provodi se svake godine dok se kvantitativno praćenje provodi svake tri godine mjerenjem ponovne uporabe kod operatera ponovne uporabe ili u kućanstvima sukladno zajedničkoj metodologiji propisanoj Provedbenom odlukom Komisije (EU) 2021/19. Kvantitativno praćenje provodi se najmanje za sljedeće skupine predmeta i materijala: tekstil, EE oprema i uređaji, namještaj te građevinski materijal i proizvodi.

U svrhu prikupljanja kvantitativnih podataka o ponovnoj uporabi, a s ciljem uspostave sustava praćenja ponovne uporabe kao dijela informacijskog sustava gospodarenja otpadom te izvješćivanja prema tijelima EU, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja u suradnji s agencijom Promocija plus d.o.o., specijaliziranom za istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mnijenja u razdoblju od srpnja do listopada 2023. godine po prvi puta je provelo istraživanje o ponovnoj uporabi u Republici Hrvatskoj. Provedenim se istraživanjem željelo ustanoviti u kojoj mjeri građani Republike Hrvatske koriste rabljene predmete, koju vrstu rabljenih predmeta najčešće koriste te koje količine rabljenih predmeta koriste. Osim o ponovnoj uporabi istraživanjem su se prikupljali i podaci o „ekološkim“ navikama. Prikupljanje podataka provedeno je metodom pismene on-line ankete koristeći tehniku kompjuterski potpomognutog pismenog osobnog on-line anketiranja ispitanika uz pomoć računala na slučajnom nacionalno reprezentativnom uzorku, koji je obuhvatio 1000 kućanstava ciljne populacije.

Također, budući da se ponovna uporaba prema tijelima EU izvješćuje kao masa ponovno upotrebljenih predmeta, u sklopu istraživanja izrađena je i korelacijska tablica prosječne mase predmeta koji se najčešće ponovo koriste.

Rezultati:

U trenutku provođenja istraživanja 53 % ispitanih, živjeli su u kućanstvima koja su tijekom 2022. godine dobila ili kupila neki rabljeni predmet u svrhu daljnjeg korištenja za primarnu namjenu. Još 8 % ispitanih izjavilo je da je rabljene predmete dobilo ili kupilo barem jednom ranije dok 39 % to nije učinilo nikada. **Od navedenih 39 %, 80 % je izjavilo da bi kupilo/koristilo rabljeni predmet umjesto kupnje novoga, a 20 % to ne bi učinilo nikada od čega najveći udio to ne bi učinio iz higijenskih razloga te zato što ne vole koristiti već rabljene predmete.**

Sudionici istraživanja koji su izjavili kako su oni ili članovi njihova kućanstva dobili ili kupili neki rabljeni predmet u svrhu njegova daljnjeg korištenja za primarnu namjenu, u najvećem broju slučajeva koristili su tekstilne predmete (39 %), dok su u manjem broju slučajeva koristili električne i elektroničke uređaje (22 %), namještaj (17 %), građevni materijal i proizvode (6 %) te ostale predmete (6 %). Ako se gleda po regijama, najviše kućanstava (58 %) je koristilo rabljene predmete u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj (Bjelovarsko-bilogorska, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Međimurska i Varaždinska županija), a najmanje (46 %) u Središnjoj i gorskoj Hrvatskoj (Karlovačka, Ličko-senjska i Sisačko-moslavačka županija).

Sukladno korelacijskoj tablici, **procijenjena masa ponovno uporabljenih predmeta utežana na razinu Republike Hrvatske za 2022. godinu iznosi 198.896 t** od čega je 2.350 t tekstilnih proizvoda (uključujući obuću), 7.167 t EE uređaja i opreme, 11.492 t namještaja, 168.710 t građevinskog materijala i proizvoda te 9.177 t ostalih predmeta koji ne ulaze u navedene kategorije.

Što se tiče kanala nabave rabljenih predmeta, 52 % ih je nabavljeno privatnom donacijom/poklonom, odnosno iz ruke u ruku, 25 % je kupljeno u fizičkoj trgovini uključujući tržnice, buvljake, second-hand shopove, antikvarijate, centre za ponovnu uporabu i sl., a 23 % preko internetskih platformi poput Njuškala, Facebook grupa poput „Sharing is caring“ i sl. Neznatan broj ispitanika koristio je neki drugi kanal nabave.

Nadalje, 19 % ispitanih tijekom 2022. godine dobilo je ili kupilo neki rabljeni predmet, a kojeg su koristili u svrhu prenamjene za svrhu za koju on nije proizveden, odnosno sami su ga preuredili kako bi ga koristili za namjenu različitu od primarne.

Najveći udio ispitanih sudionika istraživanja, njih 74 %, kada im je potreban neki predmet, obično kupuje novi, dok manji udio ispitanih obično kupuje rabljeni predmet (22 %), traži ga kao dar/poklon/ donaciju (17 %) ili ga pak izrađuju sami (12 %). Rabljene predmete nikada ne kupuje 16 % ispitanika.

Također, najveći udio ispitanih sudionika istraživanja, njih 64 %, rabljene predmete ili predmete koji im više ne trebaju, a koji se još mogu koristiti, nekome daju odnosno poklone. Manji udio ispitanih rabljene predmete ili predmete koji im više ne trebaju odnose u reciklažno dvorište ili odgovarajući spremnik na javnoj površini (40 %), bacaju ih u miješani komunalni otpad (24 %) ili ih prenamjenjuju za drugu svrhu (20 %). Najmanji udio ispitanih, njih 17 %, takve predmete prodaje.

Što se tiče ekološke osviještenosti, oko dvije trećine ispitanih, njih 65 %, smatra da su vrlo dobro ili dobro ekološki osviješteni, odnosno, primjenjuju sve / gotovo sve ili većinu preporuka za zaštitu okoliša za koje je sustav osiguran. S druge strane, slabo ekološki osviještenih, odnosno onih koji ne poznaju preporuke za zaštitu okoliša i ne znaju kako ih primijeniti te onih koji ne vode računa o preporukama za zaštitu okoliša i ne primjenjuju ih ima 8 %. Oko tri četvrtine (73 %) ukupno ispitanih odvaja otpad kod kuće, 66 % koristi platnene vrećice, a 52 % za male udaljenosti koriste javni prijevoz, bicikl, romobil ili slično, odnosno idu pješice, umjesto korištenja osobnog automobila. Manje od polovice ispitanih nosi otpad u reciklažno dvorište (41 %), prilikom kupnje bira proizvode s manje ambalaže (40 %), kompostira kućni

biootpad (38 %), prenamjenjuje stare stvari za novu svrhu (34 %), kupuje/koristi rabljene (second-hand) proizvode umjesto kupnje novih (23 %), dok najmanji udio ispitanih, njih 3 %, koristi električni/hibridni osobni automobil.

Zanimljiva je korelacija da je skupina ispitanika koja se izjasnila kao dobro ekološki osviještena tijekom 2022. godine u 61 % slučajeva ponovno koristila rabljene predmete dok je skupina koja se izjasnila kao slabo ekološki osviještena to činila u 37 % slučajeva. Ispitanici koji su se izjasnili kao srednje ekološki osviješteni, odnosno oni koji imaju uvjete, ali primjenjuju samo neke preporuke ili ih primjenjuju samo povremeno kao i oni koji se nisu mogli odlučiti o stupnju ekološke osviještenosti, ponovno su koristili rabljene predmete u 39 % slučajeva.